

การอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

A Study of Parivasakamma Retreat Effecting to Insight Meditation Practice

พระสมบุรณ์ พวงศรี

Phra Somboon Phuangsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: somboonbu2499@hotmail.com

Received March 18, 2020; Revised April 25, 2020; Accepted June 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง ศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ) เพื่อศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อการศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสารจากการศึกษาพบว่า ปริวาสกรรม เป็นการอยู่ชดใช้ เรียกโดยทั่วไปว่า การอยู่กรรมเป็นชื่อฐานานวธิ คือวิธีออกจากอาบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการขั้นที่ 1 ที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปิดไว้ ประสงค์จะบริสุทธิ์จากอาบัตินั้น จะต้องประพฤติให้ครบตามจำนวนวันที่ปิดอาบัติไว้ วัตรของภิกษุผู้อยู่ปริวาสมี 94 ข้อ ซึ่งปรับอาบัตินั้นรองจากปาราชิก คือเป็นครุกาบัติ แต่เป็น สเทกัจฉา แปลว่า แก่ไขหรือเยียวยาได้ คำว่า สังฆาทิเสส แปลว่า หมวตอาบัติที่ต้องอาศัยสงฆ์ในกรรมเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ คือต้องอยู่ปริวาสเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้ แล้วอยู่มานัต คือการนบราตรี อีก 6 ราตรี ทั้ง 2 ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยสงฆ์เป็นผู้ให้ ต่อจากนั้นจึงประชุมสงฆ์ไม่น้อยกว่า 20 รูปทำพิธีสวดให้พ้นจากอาบัตินั้น สังฆาทิเสส ขั้นตอนสุดท้ายนี้ชื่อว่า อัพทาน มีการสวดญัตติ 1 ครั้ง สวดอนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจา จึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์จากอาบัติ

คำสำคัญ: ปริวาสกรรม; การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

Abstract

This research article entitled 'A Study of Parivasakamma Retreat Effecting to Insight Meditation Practice' aims at study Parivasakamma in Buddhist scripture and to study of Parivasakamma retreat effecting to insight meditation practice. It is a documentary work. From the study, it revealed that Parivasakamma means reimbursement, probation performance, it is the name of Vutthanavidhi or the way out of offences which is the first process done by Bhikkhus who have committed any offense called as Sanghadisesa and hid it, wishing to exit from such offense. They must practice the probation by number of hidden days. The duties of Parivasa Bhikkhu consist of 94 themes. Sanghadisesa is solvable offence or Satekiccha which means curable or solvable. It can be

translated the performance which requires Sangha in beginning and the rest, that is to say it requires probation performance as much as the hidden days including number of probation 6 nights. Both steps need Sangha's permission, after that at least 20 Bhikkhus gather in assembly declaring the end of Sanghadisesa. The last step is Natti citation 1 time, with 3 Anusavana called as Natticatutthakammavaca then that Bhikkhu will be free from probation.

Keyword: Parivasakamma; Vipassana Meditation Practice

บทนำ

การปฏิบัติธรรมตามพระธรรมวินัยตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมคำสอนที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอายุธรรม เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง โดยมีสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา พระองค์ทรงหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงโดยสิ้นเชิงด้วยวิธีปฏิบัติสมณะและวิปัสสนา ด้วยการอบรมจิต และพัฒนาปัญญา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันถือเป็นหลักการของพระพุทธศาสนา ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณ และพระบริสุทธิ์คุณ พระพุทธเจ้านั้นมีคุณความดี คือ มีปัญญาปรีชาฉลาดรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็นทั้งคุณและโทษ ประโยชน์และไม่ใช้ประโยชน์ ทรงละสิ่งที่เป็นโทษ คือ อาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองได้หมดสิ้น มีพระบวรสันดารเต็มไปด้วยความเมตตากรุณาในหมู่สัตว์ ซึ่งเราร้อนอยู่ด้วยเพลิงกิเลสและกองทุกข์ ทรงแสดงธรรมสั่งสอนให้หมู่สัตว์ได้ฟังแล้วปฏิบัติตาม เพื่อนำพาตนไปสู่ทางแห่งความพ้นทุกข์ คือ ดับกิเลสและเห็นแจ้งพระนิพพาน ในที่สุด ส่วนอาบัติมี 7 ประเภท คือ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553)

- 1) โทษอย่างหนัก คือ ปาราชิก ภิกษุต้องแล้วขาดจากความเป็นภิกษุ เป็นอนตกิจจา (แก้ไขไม่ได้)
- 2) โทษอย่างกลาง คือ สังฆาติเสส ยังผู้ต้องเข้าแล้วต้องอยู่กรรม จึงจะพ้นได้ เป็น ครุกาบัติ เป็น สเทกิจจา (แก้ไขหรือเยียวยาได้)

- 3) อาบัติทั่วไปมี 5 ประเภท คือ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และ ทุพภาชิตเป็นอาบัติเบา “ลหุกาบัติ” ภิกษุต้องเข้าแล้วต้องแสดงต่อหน้าสงฆ์ หรือคณะ หรือภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง จึงจะพ้นได้

ภิกษุตั้งใจปล่อยน้ำอสุจิ เป็นสังฆาติเสส เว้นแต่ฝันเพราะเป็นอัมพาตหรือจะว่ามีก็เหมือนไม่มี เป็นต้น สังฆาติเสสเป็นวินัยที่ทำให้ใจเศร้าหมอง เป็นปัจจัยให้ผู้ต้องไม่บรรลุมรรค ผลพระนิพพาน เพราะจะคอยขวางกั้นจิตใจของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาไม่ให้ดำเนินไปตามอริยมรรคมีองค์ 8 ได้โดยง่ายอันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรมอย่างแท้จริง เป็นสิ่งที่ต้องรีบกำจัดให้หมดสิ้นจากใจพระบรมศาสดาสมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ 13 ข้อแก่ภิกษุเมื่อมีผู้เจตนาต้องเข้า ยกเว้นภิกษุ อาทิกัมมิกะ คือ ภิกษุผู้ก่อความเสียหายจนเป็นเหตุให้ทรงบัญญัติ สิกขาบทนั้น ๆ ผู้เป็นต้นบัญญัติไม่ถือว่าเป็นความผิด เพราะว่าการกระทำนั้นเมื่อยังไม่มีสิกขาบทบัญญัติห้ามไว้ และมีระเบียบแห่งการออกจากอาบัติสังฆาติเสสไว้ คือ ว่าด้วยระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับวัดของภิกษุอยู่ปริวาสระหว่างการอยู่ปริวาส (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2554.) ต้องประพฤติตามกฎระเบียบต่าง ๆ เรียกว่า “ปริวาสสิกขาวัตร”

ถ้าภิกษุรูปใดต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว ไม่ขอปริวาสกับสงฆ์ แสดงว่าไม่ต้องการความบริสุทธิ์ ศีลของภิกษุนั้นย่อมเศร้าหมอง จะเจริญ ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ เนกขัมมะ นิสสรัณยะ ปวิเวก กุศลธรรม ย่อมไม่เกิดผลได้ต้องอาบัติแล้วไม่ยอมทำคืน เป็นผู้ชื่อว่าไม่เห็นภัยในวัฏฏะสงสาร เป็นอลัชชี คือ ผู้ไม่มีความละอาย โทษย่อมติดตัวภิกษุนั้นจนกว่าจะทำคืน แม้มรณภาพแล้วยังมีโทษติดตามตัวไป ให้ได้รับทุกข์ใน นรก อบาย

เพราะอาบัตินั้นเมื่อภิกษุต้องเข้าแล้วย่อมมีโทษเหนือตน คือ คนอื่นจะรู้หรือไม่ก็ตามแต่ตัวเองนั้นก็ย่อมรู้แก่ใจตัวเอง ความทุกข์และความหวาดระแวงย่อมมีแก่ภิกษุนั้น ย่อมกลัวคนอื่นจะรู้บ้าง กลัวคนอื่นจะโจทบ้าง ดังนั้น ภิกษุควรเปลื้องตนออกจากความกังวลนั้น เพื่อจะต้องไม่เดือดร้อนในภายหลัง และควรรีบแจ้งต่อสงฆ์ให้รู้ให้เร็วที่สุด สงฆ์จะได้ทำกรรมนั้นง่ายขึ้น ก่อนจะเข้าปริวาสกรรมก็ควรศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจก่อน ถ้าไม่เข้าใจให้ถามท่านผู้รู้เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องการประพฤติปฏิบัติของตนว่า ถูก ผิด ประการใดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็มีเจตนาที่ดี ไม่มีเจตนาที่ดี ล้วนทำให้ใจเศร้าหมองทั้งนั้น ประโยชน์ของการเข้าอยู่ปริวาสกรรม มี 10 ประการ คือ 1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) เพื่อข่มบุคคลผู้เกียติ 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ไม่เลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม 10) เพื่อเอื้อเฟื้อพระวินัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้นการอยู่ปริวาสกรรมก็เป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุและศาสนิกชนได้มีการประพฤติปฏิบัติธรรม กระทำให้ศีลบริสุทธิ์ตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีเนื้อหาและสาระสำคัญเกี่ยวกับพระธรรมวินัยที่เป็นไปในส่วนแห่งการชำระศีลชำระกิเลส และหลักการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน 4 อันเป็นแนวทางแห่งการบรรลุมรรคผล และกระทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน และสามารถตอบคำถามข้อวัตรปฏิบัติการอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปริวาสกรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ของการศึกษาปริวาสกรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท แล้วนำมาสรุปบรรยายเชิงพรรณนา ดังนี้

1) ศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539, คัมภีร์พระไตรปิฎกพจนานุกรมภาษาไทย แปล ชุด 45 เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553 อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ คัมภีร์ปรมัตถทีปนี คัมภีร์วิปัสสนาธุระ และคัมภีร์อัฐสาลินี เป็นต้น ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเป็นเบื้องต้น

2) ศึกษาตำราวิชาการพระพุทธศาสนาเถรวาท มีหนังสือ “คู่มือปริวาสกรรม ฉบับบสูตรสำเร็จ.” ปรณาโดย พระครูสังฆรักษ์ชินวรัตน์ อาภากรโร.และ หนังสือ “วิปัสสนากรรมฐาน ภาคปฏิบัติ.” ปรณาโดย พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดกญาณสิริ) เป็นต้น ผลงานทางวิชาการและรายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) เพื่อเป็นการอธิบายขยายความเนื้อหาเพิ่มเติมจากในพระไตรปิฎก และอรรถกถา ให้มีความละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น

- 3) นำข้อมูลที่ได้จากศึกษาเอกสารทั้งคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ตำราวิชาการพระพุทธศาสนาเถรวาท และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และเรียบเรียงแบบบรรยายเชิงพรรณนา ผลการศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติปัสสนาภาวนา เป็นรูปแบบองค์ความรู้ใหม่
- 4) เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
- 5) นำข้อมูลผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมนำเสนอเป็นสารนิพนธ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

ปริวาสกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ปริวาส เป็นวิธีออกจากอาบัติที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปิดไว้ ประสงค์จะบริสุทธิ์จากอาบัตินั้น จะต้องประพฤติให้ครบตามจำนวนวันที่ปิดอาบัติไว้ ซึ่งปรับอาบัติหนักรองจากอาบัติปาราชิก คือเป็นครุกาบัติ แต่เป็นสเทกัจฉา (ที่แก้ไขหรือเยียวยาได้) วิธีที่ออกจากอาบัตินี้ต้องอาศัยสงฆ์ตั้งแต่ต้นไปจนตลอด เป็นสิกขาบทสำคัญที่นักพัฒนาศีลให้บริสุทธิ์มีในปาริวาสสิกขาบท 5 ข้อและในสมุจจยขันธกะ 11 ข้อ ซึ่งวางระเบียบปฏิบัติและวิธีการออกจากอาบัติ เมื่อปฏิบัติปัสสนาจะทำให้เกิดสมาธิและปัญญา ตลอดจนบรรลุมรรค ผล และนิพพาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปริวาส มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นชื่อของสังฆกรรมประเภทหนึ่ง หรือเรียกสามัญว่า “การอยู่กรรม (วุฏฐานวิธี)” คือให้อยู่ให้ครบตามกระบวนการสิ้นสุดกรรมวิธี ทุกขั้นตอนของการอยู่ปริวาสกรรม ก็เพื่อให้ผู้อยู่ใช้กรรมหรือความผิดที่ได้ล่วงละเมิดวินัย หรือต้องอาบัติสังฆาทิเสส โดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ จะมีเจตนาหรือไม่เจตนา แม้แต่ผู้ที่ศึกษาสิกขาไปมีครอบครัวก็ไม่พ้นอาบัติไปได้แต่จะให้พ้นมลทิน หมดความสงสัยได้ ก็ต้องหาทางเข้าอยู่ปริวาสกรรม ให้ตัวเองหมดจดบริสุทธิ์ ไม่มีเหลือเครื่องเศร้าหมอง อันจะเป็นอุปสรรคในการประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญในทางจิตของพระภิกษุ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2554) ปริวาสกรรมมี 2 ประเภท คือ ปริวาสกรรมสำหรับคฤหัสถ์ หรือ พวกเดียรธีย์ และปริวาสกรรมสำหรับพระภิกษุที่บวชอยู่ในพระพุทธศาสนาแต่ต้องครุกาบัติ

ถ้าภิกษุรูปใดต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว ไม่ขอปริวาสกับสงฆ์ แสดงว่าไม่ต้องการความบริสุทธิ์ ศีลของภิกษุนั้นย่อมเศร้าหมอง ต้องอาบัติแล้วไม่ยอมทำคืน เป็นผู้ถือว่าไม่เห็นภัยในวิภวภูตสังสาร เป็นอสังขี คือ ผู้ไม่มีความละอาย โทษย่อมติดตัวภิกษุนั้นจนกว่าจะทำคืน แม้มรณภาพแล้วยังมีโทษติดตามตัวไป ให้ได้รับทุกข์ในนรก อบาย เพราะอาบัตินั้นเมื่อภิกษุต้องเข้าแล้วย่อมมีโทษเหนือดน คือ คนอื่นจะรู้หรือไม่ก็ตามแต่ตัวนั้นก็ย่อมรู้แก่ใจตัวเอง ความทุกข์และความหวาดระแวงย่อมมีแก่ภิกษุนั้น ย่อมกลัวคนอื่นจะรู้บ้าง กลัวคนอื่นจะโจทก์บ้าง ดังนั้น ภิกษุควรเปลื้องตนออกจากความกังวลนั้น เพื่อจะต้องไม่เดือดร้อนในภายหลัง และควรรีบเร่งต่อสงฆ์ให้รู้ ให้เร็วที่สุด สงฆ์จะได้ทำกรรมนั้นง่ายขึ้น ก่อนจะเข้าปริวาสกรรมก็ควรศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจก่อน ถ้าไม่เข้าใจให้ถามท่านผู้รู้ เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องการประพฤติปฏิบัติของตนว่า ถูก ผิด ประการใดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดี มีเจตนาที่ดี ไม่มีเจตนาที่ดี ล้วนทำให้ใจเศร้าหมองทั้งนั้น ประโยชน์ของการเข้าอยู่ปริวาสกรรม มี 10 ประการ คือ 1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ไม่เลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม 10) เพื่อเอื้อเฟื้อพระวินัย

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมจัดว่ามีประโยชน์เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ปรับปรุงแก้ไขของบุคคลผู้เกื้อยาก ปิดกั้น กำจัดอาสวะอันบังเกิดใน ปัจจุบัน และในอนาคต เพิ่มความเลื่อมใส ศรัทธาให้เกิดขึ้น เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย จึงเป็นวิธีการทางสังฆกรรมเพื่อให้ภิกษุได้กลับตัว กลับใจประพฤติดนเองเสียใหม่ แล้วให้อโอกาสแก่บุคคลอื่น ลัทธิอื่น ๆ ที่มีศรัทธาเลื่อมใส ให้ลดทกฏฐิ มาณะ (คือยอมตนอยู่ในโอวาทก่อน) เป็นการขัดเกลากิเลส ด้วยหลักธรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม จนสงฆ์เห็นว่าบริสุทธิ์แล้วจึงยอมรับเข้าหมู่ เพราะฉะนั้น ปธาน 4 ก็เป็น หลักธรรมข้อหนึ่งที่ได้ เกื้อกูล สนับสนุน ต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา และจะได้ทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ

หลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการอยู่ปริวาสกรรม

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมจัดว่ามีประโยชน์เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ จะต้องมีความเพียรตามภาษาบาลีว่า “วิริยะ” แปลความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาไทยว่า “ความเพียร ความพยายาม ความบากบั่นมั่นคง กำลัง เดช และอานุภาพ” ความเพียร หรือวิริยะ มีลักษณะ คือการแสวงหาประโยชน์ การละบาป เจริญธรรมที่ควร เจริญ ให้เป็นไปพร้อมทั้งกายและ จิต บากบั่นให้คุณธรรมเพื่อการข้างหน้า ซึ่งความเพียรมีความสำคัญใน 2 บริบท คือ 1) ความเพียร ในบริบทแห่งโลกีย์ คือแนวทางการปฏิบัติตามความเพียร เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ให้ ปฏิบัติเพื่อขุดเกลากิเลส 2) ความเพียรในบริบทแห่งโลกุตระ คือ การชำระจิตให้ขาว มี ความหลุดพ้น จากกิเลส มองเห็นสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความ เพียร 4 อย่าง ในการอยู่ปริวาสกรรม มีรายละเอียดดังนี้

1) สังวรปธาน เป็นหมวดธรรมข้อแรกในสัมมปธาน 4 แปลว่า ความเพียรระงับอกุศล ไม่ให้เกิดขึ้น หรือเพียรปิดกั้นบาปอกุศล ที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น “เพียรระงับ” เช่น การสำรวมอินทรีย์ 6 ไม่ให้ยินดียินร้าย เกิดขึ้นเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น เป็นต้น และมีวิริยะในวิปัสสนา ภาวนา เป็นความเพียรกำหนด รู้อารมณ์ที่มารกระทบจิตอย่างต่อเนื่อง จนเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นแจ้ง สภาวธรรมตามความเป็นจริง สังวรปธาน จึงเป็นธรรมที่สำคัญในการเกื้อกูลการเจริญวิปัสสนา ภาวนา ที่สามารถจะนำผู้ปฏิบัติให้บรรลุธรรมได้

2) ปหานปธาน คือ เพียรละ ได้แก่ เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมไป คือ เพียรละ อนุสัยกิเลสทั้ง 7 ประการนั่นเอง เพราะกิเลสเหล่านั้นหรือบาปเหล่านั้นเกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่ภพก่อนชาติ ก่อน และยังจะเกิด ต่อไปอีกไม่มีวันสิ้นสุดยุติลงได้ บุคคลใดทำผิดแล้ว จะไม่ทำสิ่งนั้นอีก ในเมื่อบุคคล ไม่ละให้เด็ดขาดคือเป็น สมุจเฉทปหาน ตัดรากทั้งได้เมื่อใด เมื่อนั้นแหละจึงจะเชื่อว่าละได้เด็ดขาด

3) ภาวนापธาน คือการตั้งใจสร้างความดี มีทานมัย สілัมมัย ภาวนามัย เป็นต้น ที่ยังไม่มี ให้มีขึ้น ที่มี แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน คือ กุศลที่ยังไม่เคยทำ คือ ความดีงาม ใดๆ ที่ยังไม่เคย ทำ เพียรพยายามสร้าง พยายามปลูกฝังคุณธรรมทำให้เกิดให้มีขึ้นในสันดาน

4) อนุรักษนาปธาน คือ การตั้งใจรักษาความดี หรือ รักษาบุญกุศลที่มีอยู่แล้วไม่ให้เสื่อม คือ ไม่ละทิ้ง ความดีและไม่ให้ความชั่วเข้าแทนที่ เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม คือ ความดี งามอย่างใด ๆ ที่ได้ทำ ไว้แล้ว เพียรพยายามรักษากุศลที่ทำไว้แล้วให้มั่นคง ไม่ให้เสื่อม (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2554)

สรุป ปธานทั้ง 4 อย่าง จัดเป็น 1 ในมรรค 8 คือ สัมมาวายามะ ต่างเป็นกำลังเกื้อกูลกัน และกันทำ ให้มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเป็นอย่างมาก จึงเป็นหลักธรรมอันถูกต้องที่ผู้อยู่ ปริวาสพึงมีความเพียร และสำรวมระงับ เพียรให้กุศลคือความดีเกิดขึ้นในจิตใจ เพียรรักษาความดีที่ เกิดขึ้นแล้ว ให้ดำรงคงอยู่มิให้ เสื่อมสูญสลายไป ถ้าบาปเกิดขึ้นก็ควรรีบพยายามละลดให้หมดไป ทั้ง 4 อย่างจัดเป็นความเพียรชอบ ควร ประกอบให้มีในตน ฯ

การอยู่ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

การอยู่ปริวาสกรรม หมายถึง การอยู่กรรมเพื่อให้พระภิกษุชำระศีลของตนเองให้บริสุทธิ์หมดจด ปราศจากความเศร้าหมอง อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา “เพราะศีลชื่อว่าอาทิพรหมจริย เพราะเหตุว่าเป็นเบื้องต้นแห่งมรรคพรหมจรรย์ คำว่า อาทิพรหมจริย นี่เป็นชื่อของ อาชีวะภูมิสิกขา เป็นความจริง ศีลนั้นมีภาวะเป็นเบื้องต้นของมรรค เพราะเป็นที่จะต้องชำระให้บริสุทธิ์ ในกาลอันเป็นส่วนเบื้องต้น เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสไว้ว่า ก็แหละ ภายหลังกรรม วจีกรรม อาชีวะของภิกษุนั้น ย่อมเป็นสภาพบริสุทธิ์ด้วยดีในเบื้องต้นโดยแท้” หรือเรียกโดยทางพระวินัย ว่า “อาณาวีตีกกมันตราย” เป็นอันตรายห้าม ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ เนกขัมมะ นิสสระยะ ปริเวก กุศลธรรม เริ่มต้นจากอาบัติทุกกฏ ถึงอาบัติปาราชิก การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ให้เข้าอยู่เพื่อออกจากอาบัตินั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยมีขอบเขตที่สงฆ์กำหนดให้อยู่ และการอยู่ปริวาสกรรม เป็นวิธีออกจากอาบัติที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปิดไว้ ซึ่งปรับอาบัตินั้นออกจากอาบัติปาราชิก คือเป็นครุกาบัติ แต่เป็นสเทกัจฉา (ที่แก้ไขหรือเยียวยาได้) วิธีที่ออกจากอาบัตินี้ต้องอาศัยสงฆ์ตั้งแต่ต้นไปจนตลอด เป็นสิกขาบทสำคัญที่นักพัฒนาศีลให้บริสุทธิ์มีในปาวาสสิกชั้นธกะ 55 ข้อ และในสมุจจยชั้นธกะ 11 ข้อ 6 ซึ่งวางระเบียบปฏิบัติและวิธีการออกจากอาบัติที่ประสงค์จะบริสุทธิ์จากอาบัตินั้น จะต้องประพฤติกิริยาตามจำนวนวันที่ปิดอาบัติไว้ซึ่งปรับอาบัติตามจำนวนอาบัติและเวลาที่ละเมิดไว้ และภิกษุผู้ล่วงละเมิดพุทธบัญญัติแล้วต้องอาบัติ 2 ประการ หากไม่ชำระโทษทางพุทธบัญญัติ

การอยู่ปริวาสกรรมเป็นการชำระศีลให้บริสุทธิ์ เมื่อมีความบริสุทธิ์แห่งศีลแล้ว ก็จะมีคุณสมบัติแห่งจิตตามมา เป็นไปตามหลักธรรมของวิสุทธิ 7 ดำเนินไปตามขั้นตอนของการปฏิบัติวิปัสสนา ผลที่ได้คือปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ ที่รู้แจ้งเห็นจริง ในสภาวะลักษณะของสภาวะธรรมรูป และสภาวะธรรมนาม ที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนา (พระพุทธโฆสเถระ, 2554) หลักในการเจริญวิปัสสนานั้นต้องชำระศีลให้บริสุทธิ์และพึงเริ่มแต่สิ่งเห็นได้ง่ายและชัดต่อรูป ในอารมณ์ที่กำหนดนั้น อาเนกสังการเจริญสติปัฏฐาน 4 ผู้เจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ย่อมบรรลุมรรค ผล และนิพพาน เป็นพระอรหันต์ผู้ละกิเลสได้โดยสิ้นเชิง (พระภิกษุทันตะ อาสภมหาเถระ อัครมหาคัมมัฏฐานาจารย์, 2554) สามารถระงับความเศร้าโศกและความคร่ำครวญ ดับทุกข์ทางกายและโหม่นสทางใจในภพนี้ เมื่อได้ปรินิพพานแล้วก็ไม่กลับมาเวียนเกิดเวียนตายในภพใหม่ ให้ได้รับทุกข์และโหม่นสอีก ผู้มีจิตศรัทธา มีความเพียร มีสติ มีสัมปชัญญะ คอยระวัง ละอกุศล สร้างกุศลให้เกิดขึ้นในจิตใจ รักษาความดีให้ดำรงอยู่ กิเลสทั้งหลายก็ไม่สามารถที่เกิดขึ้นมาได้ ถ้าจะพึงหวังได้ผลในความเป็นพระอริยบุคคลต้องอาศัยธรรมอื่นประกอบอีก ได้แก่ วิริยะและปัญญาเป็นองค์ธรรมที่ เกื้อกูล ส่งเสริม สนับสนุน และเจริญปัญญา คือ หลักธรรม อาตปปี สัมปชาโน สติมา(พระธรรมธีรราชมหามุนี โชติก ญาณสิทธิ, 2548) ผลสำเร็จ ของการเจริญวิปัสสนาภาวนา เป็นผลจากการปฏิบัติภาวนาที่ถูกต้องตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติที่สนับสนุน เรียกว่าทางแห่งความบริสุทธิ์ 7 ระยะ ที่สนับสนุนให้มนุษย์ทุกคนได้ตั้งใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดสติปัญญาเฉลียวฉลาดในสภาพธรรมที่ปรากฏตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา (พระพุทธมคณาภรณ์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2557)

เมื่อพระภิกษุมิตรมอย่างนี้แล้ว ย่อมส่งเสริม ศีล สมาธิ และปัญญาให้สมบูรณ์ทำให้เป็นผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์ ยินดีในการเจริญภาวนาแล้วปฏิบัติวิปัสสนาจนเห็นแจ้งอริยสัจ 4 ด้วยมรรคปัญญา ย่อมบรรลุมรรคผล และนิพพาน เป็นพระอรหันต์ผู้ละกิเลสได้โดยสิ้นเชิงสามารถระงับความโศกเศร้าและความคร่ำครวญ ดับทุกข์ทางกายและโหม่นสทางใจในภพนี้ได้แล้ว เมื่อได้ปรินิพพานแล้วก็ไม่เวียนว่ายตายเกิดในภพใหม่ได้รับทุกข์และโหม่นสอีก เป็นผู้บรรลุมรรคญาณ (สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ สมศักดิ์ อุปสมมหาเถระ, 2554)

ดังนั้นการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส จึงเป็นวิธีการชำระศีลให้บริสุทธิ์ พ้นจากมลทิน มีความสำรวมระวังคอยควบคุม กาย วาจา ใจ ให้อยู่ในกุศลธรรม มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติวิปัสสนา จนถึงมรรค ผล นิพพานได้ หากภิกษุต้องอาบัติแล้วไม่รีบชำระศีลให้บริสุทธิ์ด้วยการอยู่ปริวาสกรรม เมื่อมาเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ก็ไม่สามารถที่จะหวังความก้าวหน้าทางวิปัสสนาญาณได้เลยเพราะศีลไม่บริสุทธิ์ การปฏิบัติก็จะสะดุด ไม่อาจพัฒนาต่อไปได้

สรุป

ปริวาสกรรมเป็นกิจของสงฆ์อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการประพจน์ วิภูฐานวิธี คือ ระเบียบแห่งการออกจากอาบัติสังฆาทิเสส และมีหลายแบบตามชนิดที่ต้อนั้นให้ได้ศึกษาและนำไปประพจน์ให้ถูกต้องเป็นกิจวัตรของภิกษุ ข้อ 1 ในบรรดาวัตร 10 ข้อ เพื่อความบริสุทธิ์ของผู้ประพจน์วัตร เพื่อความเจริญในการรักษาศีล สร้างสมาธิ อบรมปัญญา มีที่มาในปริวาสสิกขันทะกะ แห่งพระวินัยเป็นแม่บทมีกฎระเบียบของพระปริวาสสิกขา และของพระมหาตจาริกะโดยตรง แก่ผู้ประพจน์ปริวาส ผู้ประพจน์มานัตจะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเหล่านั้นเสมอเหมือนกันทั้งหมด หลังจากสมาทานขึ้นวัตรแล้ว จะได้นำไปประพจน์ให้ถูกต้อง ก็จะเกิดความบริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัย ทำให้ผู้ประพจน์ปฏิบัติ เกิดความสุขแก่ตนและโลก หมู่คณะ ตลอดจนสังคมรอบด้าน ก็จะได้ประโยชน์อย่างมหาศาล จะยังให้บรรลุ มรรค ผล พระนิพพาน ต่อไปในอนาคตกาลได้

ปริวาสกรรมเป็นการออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ชำระศีลให้บริสุทธิ์ เมื่อมีความบริสุทธิ์แห่งศีล สมาธิ และปัญญาก็สามารถที่จะพัฒนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติ มีความสำรวม กาย วาจา ใจ ได้สมบูรณ์แบบ เพราะมี องค์ธรรม คือ อาตปปี สัมปะขาโน สติมา คอยควบคุม ศีล สมาธิ จึงจะเจริญปัญญาได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ และโสมนัส ถอนอุปาทานในเบญจขันธ์ได้โดยสิ้นเชิง คือ ไม่ประกอบตนอยู่ในกามสุขัลลิกานุโยค แต่เพื่อคลายกำหนด เพื่อความดับ เพื่อความสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะมีหลักธรรมในการดับกาม ทำลายอาสวะ เป็นอธิจิตสิกขาสามารถข่มนิรวณอันเป็นข้าศึกของฌาน สามารถทำสมาธิในระดับฌานได้ แล้วนำฌานไปเป็นบาทฐานแห่งวิปัสสนา อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิต อันเป็นศูนย์รวมของการปฏิบัติทั้งหมด ในพระพุทธศาสนานี้จะปฏิบัติธรรมอย่างเดียวยังไม่ได้ เพราะสุดโต่งเกินไป องค์ธรรมไม่สมบูรณ์ มีวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดเฉพาะของแต่ละบุคคล และอยู่ในระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติในการเข้าอยู่ปริวาสกรรม ที่มีการสอนสมาธิและอบรมปัญญา ก่อให้เกิดวิปัสสนาญาณ เข้าสู่ มรรค ผล เบื้องสูงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาปริวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติการอยู่ปริวาสกรรม และหลักธรรมที่สนับสนุน เกื้อกูล ส่งเสริม และเจริญวิปัสสนาภาวนา การที่ทำวินัยให้ถูกต้องก่อน จึงจะทำให้ศีลบริสุทธิ์ได้ ความบริสุทธิ์นั้นก็มีผลต่อการปฏิบัติทั้งสมถะภาวนา และวิปัสสนาภาวนา จะได้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งเป็นการเจริญภาวนาเพื่อทำให้เกิดฌาน แล้วฌานนั้นมาเป็นบาทฐานในการเจริญวิปัสสนาภาวนา เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์นำไปสู่การบรรลุ มรรค ผล และนิพพาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาปริวาสกรรมที่มีผลต่อการเจริญสติและพัฒนาสมาธิ
- 2) ศึกษา รูป นาม ที่มีผลต่อการอยู่ปริวาสกรรม

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). *อรรถกถาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภิกษุทันตะ อาสภมหาเถระ อัครมหากัมมัฏฐานาจริยะ. (2554). *วิปัสสนาที่ป็นฎีกา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก). (2554). *อริยวังสปฏิปทา ปฏิปทาอันเป็นวงศ์แห่ง พระอริยเจ้า*. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ). *วิปัสสนากรรมฐาน ภาคปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กุฎมอริ่ง.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2554). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพฯ: ผลิตภัณท์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.